

Artikler i dette nummer

Ring i trynen garanterer ikke en lav N udvaskning fra søer på græs

Forskelle i indhold af spormineraler mellem økologisk og konventionel mælk

Muligheder og begrænsninger ved afprøvning af homøopati til kvæg

Hestebønner på kamme starter godt, men ender med risiko for lejesæd

Økologiske brug skaffer indtægt fra mange slags aktiviteter

Givtig blanding af forskere og græsrodde ved økologi-kongres i Australien

Kort nyt

Forside

Økologiske brug skaffer indtægt fra mange slags aktiviteter

Af **Pia Frederiksen**, DMU og **Vibeke Langer**, KVL

Økologisk jordbrug dækker over en række forskellige strategier for levevis og produktion. Strukturudvikling og øgede bedriftsarealer er en realitet også for økologiske jordbrug, men andre måder til at sikre indtægten er fremherskende for store dele af økologerne.

Herudover foregår der en lang række aktiviteter på bedriften udover selve fødevarereproduktionen. Nogle af disse bidrager væsentligt til økonomien, andre har kun en lille økonomisk betydning. De økologiske jordbrug bidrager således til landdistriktsudviklingen, såvel ved sikringen af en fortsat bosættelse på landet, som ved en række aktiviteter, der formentlig kan styrkes ved et fokus på dette.

Undersøgelser blandt 340 økologer

I 2002 interviewede vi cirka 10% (N = 340) af økologerne fordelt så de dækkede væsentlige bedriftstyper og landskaber. Vi undersøgte hvilke aktiviteter og hvor meget tid personer på bedriften anvendte til formål relateret til landbrugsproduktionen, til andre aktiviteter på bedriften og til arbejde udenfor bedriften. Hertil hvilken økonomisk betydning aktiviteterne blev tillagt.

Arbejde udenfor bedriften

En stor del af landmændene (m/k) havde hovedindtægten fra arbejde udenfor bedriften. Det drejer sig om 54% af bedrifterne, mens kun 27% af bedrifterne blev forvaltet af en landmand som ingen indtægter havde udefra. Resten var fordelt på mindre indtægter og for nogle fås vedkommende, pensioner og anden indtægt. For ægtefællerne gjaldt det, at kun 13% ikke havde indtægt udefra, mens 52% havde fuldtidsjob og 18% deltidsjob (**Figur 1a** og **Figur 1b**).

Tidsforbrug på bedriften

Bedrifterne blev inddelt i typer, i forhold til tidsforbruget på landbrugsaktiviteter.

- Hobbybedrifter - bedrifter hvor ingen personer arbejdede mere end 10 timer om ugen.

- Deltidsbedrifter - bedrifter, hvor ingen personer arbejdede på fuld tid, men som ikke var hobbybedrifter. De samlede aktiviteter på disse bedrifter kunne således godt overstige fuld tid.
- Fuldtidsbedrifter - bedrifter hvor mindst en person arbejdede fuld tid.
- Dobbelt fuldtidsbedrifter - bedrifter hvor to personer eller mere arbejdede på fuld tid. Disse dækker altså over både de bedrifter som er traditionelle familiebrug med landmand og ægtefælle fuldtidsarbejdende i landbruget og de, der bliver drevet med fuldtidsansatte medhjælpere. Hertil kommer et mindre antal I/S.

I **Figur 2** ses det, at fuldtidsbedrifterne tilsammen udgjorde 39%, mens hobby og deltid hver især udgjorde 30%. I samme figur ses ægtefællernes tidsforbrug på landbrugsaktiviteter, som var overraskende beskedent. Ofte blev denne tid anvendt på at føre regnskaberne.

Kun 5% af bedrifterne blev drevet af landmand og ægtefælle på fuld tid, og eksempelvis havde ægtefællernes tidsforbrug meget lidt indflydelse på størrelsen af det dyrkede areal. Dette bekræfter, at de økologiske hushold i vidt omfang ligner resten af Danmarks befolkning hvad angår afhængigheden af en dobbelt indtægt.

Andre aktiviteter på bedriften

De økologiske hushold har mange andre aktiviteter i gang end lige landbrugsproduktionen. Således har halvdelen af økologerne andre bedriftsbaserede aktiviteter, og af disse angiver 40% at de er af nogen eller stor økonomisk betydning (**se Figur 3**). En oversigt over de aktiviteter, der blev nævnt under interviewene, kan ses i **Tabel 1**.

Her er de også fordelt på aktiviteter, der udspringer af produktionen, af arealerne, eller som er relateret til andre forhold såsom udleje af bygninger eller indtægter fra drift af en vindmølle. Flere landmænd eller ægtefæller har også et erhverv, der drives fra landbruget, såsom dagpleje, praksis, grossist eller lignende.

Leve- og produktionsstrategier

En stadig tilbagevendende diskussion er hvorvidt deltidsproducenter er landmænd på vej ud af landbruget. Det ser ikke ud til at være tilfældet for de økologiske deltidsproducenter, som primært er blandede brug og planteavlere. De fleste har hovedindtægtskilde udenfor bedriften (**se Figur 4**), og adspurgt, svarede mindre end 10% af husholdene at de overvejede at stoppe med landbrugsproduktion eller lægge tilbage til konventionel produktion. Dette niveau svarede til de øvrige bedriftstyper.

Tres procent af deltidsproducenterne har andre bedriftsrelaterede aktiviteter og mere end halvdelen af disse angiver, at de er af nogen eller stor økonomisk betydning.

Husholdene på hobbybedrifterne er primært bosættere på landet. De driver små brug og er ikke afhængige af indkomsten herfra, da de har deres hovedindtægter udenfor landbruget. Færre af disse har andre aktiviteter på bedriften end for de øvrige grupper. I forhold til landdistriktsudvikling er denne gruppe vigtig for bosætningen og det sociale liv på landet, ligesom de formentlig til en vis grad udgør et lokalt marked. Andre analyser viser, at de små brug spiller en rolle for naturen i landskabet ved at have en større densitet af små landskabs-elementer end større brug (Frederiksen og Langer, 2005) .

Fuldtidsbedrifterne dækker også over flere strategier. De fuldtidsbedrifter, hvor kun en person arbejdede fuldtids, var både mælkebedrifter, plantebrug og også en del blandede brug, og på langt de fleste havde landmanden ingen

indtægter fra arbejde udenfor bedriften, mens en mindre del havde biindtægter fra blandt andet organisationsarbejde.

Dobbelt fuldtidsbedrifterne er helt overvejende mælkeproducenter, men de er alligevel den gruppe, der har den største andel af bedrifter med andre aktiviteter på bedriften, og disse er domineret af arealrelaterede aktiviteter og også en del produktionsrelaterede. Som nævnt var 5% af alle bedrifterne traditionelle familiebrug hvor både landmand og ægtefælle arbejdede fuldtids på bedriften – i modsætning til de resterende som havde en eller flere fuldtidsansatte medhjælpere, og hvor ægtefællen havde meget lidt med bedriften af gøre.

Økologiske landbrug i landdistriktsudviklingen

Studiet viser, at en satsning på bedriftsbaseret landdistriktsudvikling må bygge på den forudsætning, at der eksisterer en bred vifte af leve- og produktionsstrategier, som udtrykkes i forskellige mønstre for ressourceanvendelse i husholdene. Et kendskab til disse mønstre og deres baggrund i husholdenes beslutninger vedrørende anvendelse af ressourcer vil kunne danne et godt grundlag for en flerstrengt satsning på at inddrage de økologiske landbrug i landdistriktsudviklingen.

Referencer

Frederiksen, P. and Langer V. (2005): Livelihood strategies on Danish organic farms and their contribution to farm-based rural development. Paper presented at the XXI Congress European Society for Rural Sociology, 22-27 August, Keszthely, Hungary.

Frederiksen, P. and Langer V. (2005): Density, structure and management of landscape elements on organic farms in Denmark. Paper presented and the NJF seminar 369: Organic farming for a new millennium, status and challenges. Alnarp 15-17 June 2005.

[Om FØJOenyt](#) | [Arkiv](#) | [FØJO](#) | [Forside](#)